

פתח לחם נועם ורצון לפתוח שער רצוןך

גריון נועם ורצון

גליון מא - דברים

שיחות ומאמרים ממו"ר המשפיע
הגה"ח הרב יוסף שיינברגר שליט"א

תשעה באב

**פתח להם נועם ורצון
לפתוח שערי רצונך**
שערים בתורת החסידות
בהבנה בהירה ובנפש האדם

כל הזכויות שמורות

מכון נועם ורצון

רחוב רבי יהושע 12, בית שמש
איימיל: w5187272@gmail.com

לקבלת גליונות באיימיל

w5187272@gmail.com

ניתן לשמוע כל שיעורי הרב

באתר קול הלשון

מספר ישיר

ארץ ישראל: 073.2951207

ארצות הברית: 646.5134509

בקול נועם ורצון: 718.4007221

ובאתר תורה אני טיים

עימוד:

ש"ס - 053.3177225

עיצוב:

אדרת - 050.4107439

להצלחת יידיטו עוז
הרה"ח המפורא
יעקב יואל אליעזר בן שפרינצא פערל
ובני ביתו שיחיו

לתרומות והנצחות נא לפנות לשלפון 0556781410
כמו כן אפשר לתרום להוצאות הגליון בגדרים פלוס נועם
ורצון - בית שמש (ע"ר)

תשעה באב

וע"כ ביום ט"ב מחמת שהיה בו נפילה גדולה מאוד נשאר שם בהעלם גדול כח הגאולה ונולד בו משיח. ולכן יושבין בט"ב על הארץ שהוא בבחי' נפילה ואח"כ הולכין על הקברות לומר הרי אנו חשובין כו' ומחמת תכלית השפלות גדול עד מאוד שהוא לאין ממש נשאר שם בהעלם גדול כח המחיה חיות חדש ומקבל כל איש ישראל חיות חדש תיכף.

אמרי פנחס שער ד אות שסה)

הנה בט' באב שהוא זמן חורבן בהמ"ק שנסתלק בחי' היחוד, אזי דוקא מתעורר בכנסת ישראל הבכיה, כי אז נזכרת על בחי' התענוג העליון שביחוד, והנה ידוע שהצער הוא היפך העונג ממש לפי ערך, כי לפי הפלות העונג כן ירבה הצער מהעדרו, כמו אשת נעורים שתתרחק מבעלה, לפי ערך עומק הפלות העונג שהיתה מקבלת ביחוד כן ירבה צערה בזכרה את בעלה, וא"כ בשעת הצער והבכיה דוקא נתעורר כח אותו העונג לפי מה שהוא ממש, ולא בעת שכחה או בעת שמחתה כו', וממילא מעורר בשעה זו גם אצל בעלה צער גדול כי רוח אייתי רוח כו'.

כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. הכלל הוא, כל כחות האדם נמשך אחר המחשבה בזה שהאדם חושב נמשך כל עצמות האדם, ונמצא כאשר האדם חושב בקדושה ומתאבל על ירושלים אז מחשבתו ועצמותו בקדושה זוכה הוא לשון הזדככות, אז האדם מזדכך ורואה עתה בשמחה קצת, דהיינו קצת משמחת ירושלים איך יהיה לעתיד לבוא. קדושת לוי - מגילת איכה)

פרק א

"על אלה אני בוכיה". תשעה באב נקבע בישראל כיום קינה ונהי, שורש הגלות ושאר פרעוניות שאירעו לישראל התחילו ביום זה, הראשון שבהם הוא חטא המרגלים שהוציאו דיבת הארץ, בני ישראל בכו בכיה של חינום ונגזר עליהם גלות ארבעים שנה במדבר, ולא זו בלבד בכי זה הוא בכיה לדורות, ביום זה נחרבו בית הראשון והשני, גזירת גירוש ספרד גם כן נגזרה ביום זה. מלחמת העולם הראשונה אשר גרמה לבסוף גם לשואה האיומה נפתחה ביום זה, אכן בכיה לדורות.

תורת החסידות פותחת שערים חדשים ומרחבים אין סופיים להבנת והשגת תכלית הבריאה ומהות התורה והמצוות, ובפרט ניכר ונרגש אור שבעת הימים של מרנא הבעש"ט הק' ביום השבת ומועדי ישראל, באור תורתו הבהיר האיר כל חג ומועד באור יקרות, הכניס נשמה ורוח חיים בימים קדושים אלו, וכאילו קמו לתחיה מחדש.

מנחם משיב נפשי

לכאורה נראה שמועד כמו תשעה באב אמור לחרוג מכלל ימים הטובים של בני ישראל, לכאורה אין זה יומה של תורת החסידות ששמה על נס דגלה צורת חיים לאור הגאולה, וכי יתכן להפיח נקודת אור ביום מר ונמהר זה, הרי מבכים אנו מרה על אריכות הגלות וגודל הכאב בשריפת בית אלוקינו, ואין מקום לנקודת אור ומוחין ביום זה.

אמנם אין הם פני דברים. דייקא לפי תורת החסידות יש מקום לראות את יום תשעה באב כהשלמה לשאר המועדים, צער החורבן וגלות השכינה היא תוצאה של צורת החיים של גאולה ודביקות בהקב"ה באופן של שלימות נקודת החיים באור הגאולה. יתירה מזו לא יתכן לבכות ולקונן על חורבן הבית וגלות השכינה מבלי אור של יחוד וגאולה, אין צורת הבכיה על החורבן עם תנועה של עצבון רוח ומרה שחורה על דבר שהיה ואיננו, אלא על דבר הקיים אלא שרחוק הוא מאיתנו, דייקא מפני שבתשעה באב מתגלה שורש היחוד של כנסת ישראל וקוב"ה, מתפרץ בכי תמרורים מעומק הלב מרגשות געגועים ותקוה על צורת היחוד

הטבעי האמור לשרור ביננו לאבינו שבשמים, ומאיך כי איננה, שאינה נראית בגילוי, "עיני עיני ירדה מים", מדוע. "כי רחק ממני מנחם משיב נפשי", לא בגלל שאיננו, אלא משום שהוא רחוק.

בוכרנו את ציון

כתיב "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון" (תהלים קלז א), כיצד יתכן לבכות ולהתאבל על נהרות בבל, כי "זכרנו את ציון", אור המקדש שרר בליבות הגולים מארץ ישראל ולכן הם אלו שקוננו מפנימיות לבם הנקרא ציון על חורבן הבית. אור הבעש"ט מעורר בנו את נקודת 'ציון', נקודת היחוד 'יחידה ליחיד' 'אחוזה ודבוקה בך', ודייקא משום כך מתאבלים אנו מרה ביום זה על גלות השכינה וחורבן בית המקדש.

טובה הארץ מאוד מאוד

יום תשעה באב נושא בו שני הפכיים, עצם מהותו של יום אמור היה יום גילוי היחוד השלם, בני ישראל אמורים היו להיכנס לארץ ישראל עם משה רבינו, ומיד היה מאיר התיקון השלם, תיקון קומת האדם ושלימות דירה בתחתונים בהקמת המקדש, באם היה משה רבינו נכנס עם בני ישראל לארץ ישראל ביום תשעה באב הראשון לאחר צאתם ממצרים, שוב לא יתכן מושג של חורבן ושבירה, כי זהו היצורה הנכונה והשלימה של הכניסה לארץ ישראל*.

גרם החטא והמרגלים הוציאו דיבת הארץ ובני ישראל בכו בכיה של חינום, ויום זה נהפך בכיה לדורות, אמנם כלל גדול הוא בקדושה, ש'אין העדר ברוחני', ואין שום עלמה שיכול להעלים על שורש של קדושה, שורש של יום תשעה באב

הערות וצינונים

היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש, ולהשליך חמתו עליו לא אפשר כזכר, ויחר אף ה' בשונאי ישראל ויהיה כליונם במקום חורבן הבית, לזה גזר ה' בגזרת המרגלים גם על משה שימות במדבר והוא אומרו גם כי התאנף ה' בגללכם, פירוש בגלגול דברים שלכם, כי אם לא היה עון המרגלים והיו נכנסים, אפשר שהיה נכנס משה עמהם, והגם שיבנה בית המקדש אין מיחוש כי לא נתגבר בחינת הרע, והיו עומדים בצדקם בארץ.

א. ראה כעין זה אור החיים (דברים א לז): והנכון הוא על פי דבריהם ז"ל שאמרו (במד"ר טז ב) בפסוק ויבכו העם בלילה וגו' (במדבר יד א), קבעו בכיה לדורות, כי ליל ט' באב היתה שבו נחרב הבית. ואמרו עוד שאם היה נכנס משה לארץ והיה בונה בית המקדש לא היה הבית נחרב, שאין אומה ולשון נוגעת בו ואמרו עוד (שוחר טוב עט) בפסוק מזמור לאסף אלהים באו גוים וגו', וז"ל קינה מבעי ליה, אלא על שהשליך חמתו על עצים ואבנים. מעתה אם

נשאר כיום מסוגל לגאולה וכיום היחוד אלא שהוא בהעלם והסתר, ובכל שנה חוזר וניעור שורשה הקדום, שהרי ביום זה גם נאמר על ידי כלב בן יפונה טובה הארץ מאוד מאוד, ואין אמירה זו חוזרת ריקם.

תשעה באב יום היחוד

יפוך זה מושתת על דברי המהרש"א (בכורות ח): המבאר שכ"א ימי בין המצרים מכוונים המה לכ"א ימים שבין ראש השנה והושענה רבה². ובעל האמרי נועם (מועדים ראש חודש אב) גם כן מביא השוואת ימים אלו אלא באופן אחר קצת הכולל שמיני עצרת ולמעשה הם כ"ב ימים, ולפי חשבון זה עולה שיום תשעה באב מכוון הוא ליום שמיני עצרת, יום היחוד השלם במעגל הזמן של חודש תשרי³. דורשי רשומות רמזו שביום תשעה באב קוראים בתורה את הפסוק "אתה הראת לדעת כי ה' הוא אלוקים אין עוד מלבדו", שזהו תוכנה של שמיני עצרת הנפתח עם פסוק זה⁴.

הערות וצינונים

הם נגד ימי השמחה, שהוא חג הסוכות זמן שמחתנו. וזהו 'משכנס אב ממעטין בשמחה' (תענית כו:), היינו, שממעטין הימים של יגון ועצבות על ידי המשכת כח זמן שמחתנו שהוא חג הסוכות. ועל כן מצאו בתשעה באב את הכרובים פנים כנגד פנים (יומא נד:) שהוא היחוד הגמור, יען כי תשעה באב הוא נגד שמיני עצרת שאז הוא יחוד היותר מובחר. ועיקר היחוד בשמיני עצרת הוא בתפלת מוסף עת תפלת הגשם. וידוע אשר זמן תפלת מוסף הוא עד שבע שעות, שהוא שעה אחת אחר חצות היום (עיין ברכות כו:), על כן נולדה נשמת משיח בתשעה באב אחר חצות, שהוא בכח התעוררות היחוד הקדוש והגדול של שמיני עצרת הנעשה בעת תפלת הגשם.

ב. ראה תורף דבריו (שם): ואמרינן שרמז ירמיה מקל שקד אני ראה שהם כ"א יום מ"ז בתמוז עד ט' באב, והם רמזו לו ימים אלו בזוגיתא אוכמתא ע"ש הגלות, ולפי שיש עוד כ"א ימי סליחה ושמחה מיום טוב ראשון של ראש השנה עד כ"א תשרי שהוא הושענא רבה יום גמר החתימה כדאיתא במדרשות, והוא שרמז לו בזוגתא חירותא ג"כ ע"ש ליבון עונות וכו'. כי הנה שני שיעורים כ"א יום גם כן תולדותיהן שוין בליבון, כי כמו שהכ"א יום שמר"ה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהם, כן גם ימי כ"א יום פורעניות מ"ז בתמוז עד ט' באב היה תולדות ליבון עונות, כי הצרות ויסורין מכפרין כמ"ש הגלות מכפר.

ד. ראה כעין זה אמרי פנחס (שער ד - שבת ומועדים אות שג): בשם הר"ל כ"ג ימים של קטנות שמי"ז בתמוז עד אחר ת"ב הם נגד כ"ג ימי הגדלות של ר"ה עד שמחת תורה. וביאר הוא נ"י, אף ששם כ"ג ימים

ג. ראה לשונו (שם): ידוע מספרים אשר אלו הכ"ב ימים של בין המצרים מ"ז בתמוז עד תשעה באב ועד בכלל, נגד זה יש לנו כ"ב יום מר"ה עד שמיני עצרת ועד בכלל. נמצא אשר אחר ראש חודש אב, אותן השמונה ימים

היוצא לדרך

ואפשר עוד להפליג במעלת אור היחוד הנעלה השורר בהעלמה ביום תשעה באב, על פי דברי הגמרא (יזמא נד:). שכאשר נכנסו הצוררים בתוך קודש הקדשים, מצאו את הכרובים מעורים זה בזה¹. ולכאורה תמוה שהרי נאמר בגמרא (בבא בתרא צט.) שבזמן שבני ישראל עושין רצונו של מקום הרי "פניהם איש אל אחיו" (שמות כה כ), אמנם כאשר אינם במדרגה זו אזי פניהם הפוכים לצדדים², והרי אין לך זמן פירוד גדול יותר מיום חורבן הבית, וכיצד דווקא בזמן זה היו הכרובים מעורין זה בזה. המענה על כך, על פי הנאמר בגמרא שהיוצא לדרך חייב לפקוד את אשתו. ונודע שהקב"ה מקיים את התורה שציווה לישראל עמו, ומכיון שבני ישראל והקב"ה יוצאים לדרך ארוכה של גלות, הרי שהקב"ה פוקד את כנסת ישראל, ולכן היו הכרובים מעורים זה בזה³. ובדרך אפשר פקידה זו גרם ללידת משיח שנולד בתשעה באב⁴.

הערות וצינונים

ופניהם לבית הא כתיב ופניהם איש אל אחיו דמצדדי אצדודי.

ז. וראה כעין זה בספר אמרי צדיקים: שמעתי מפי אדמו"ר הרב החסיד ציס"ע נ"ע מוה"ר חיים מקראסנע ז"ל על פי' הגמרא הלא בעשירי נבקע העיר, א"כ למה תיקנו לומר קינות בתשעה באב. אך הענין הוא כך, כי אמרו חז"ל חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך, ואיתא בגמרא ראוה מדברת, ואמרו חז"ל מאי מדברת כו', ואיתא כביכול בט' באב הוי כביכול יציאת הקב"ה להיות עמנו בגלות, כמאמר (תהלים צא טו) "עמו אנכי בצרה", וכמו שנאמר שכל הפמליא של מעלה יצאו עמנו בעשירי, וא"כ בתשיעי הוי כביכול כמו יוצא לדרך, א"כ אז יש לנו על כל פנים דיבור לומר קינות כמו ראוה מדברת כי חייב לפקוד כו', אבל בעשירי אז אין לנו אפילו כח הדבור לומר קינות ולכן אומרים קינות בתשיעי.

ח. ראה שער הכוונות (חג השבועות דרוש א): ונלע"ד ששמעתי ג"כ ממוז"ל טעם אחר והוא כי אז במנחת ט' באב נולד המשיח.

חוץ שמחת תורה זהו משום ספיקא דיומא וגם כאן יש דוגמתו עשירי באב, שגם בר"ה הוא יום הזכרון וב"ז בתמוז סגולה לכתוב קמיע לזכרון (כמו שכתוב במקום אחר) וביום שמחת תורה אומרים אתה הראת ואחר ת"ב בשבת נחמו קוראים אתה הראת, כי בין בימי הרעה בין בימי הטובה ד' הוא האלקים וגו'.

ה. לשון הגמרא: אמר ריש לקיש בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאו לשוק ואמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה.

ו. לשון הגמרא: כיצד הן עומדין רבי יוחנן ור' אלעזר חד אמר פניהם איש אל אחיו וחד אמר פניהם לבית, ולמ"ד פניהם איש אל אחיו הא כתיב ופניהם לבית, לא קשיא כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום, כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, ולמ"ד

שבת חזון

אתה הראת לדעת כי ביום תשעה באב מאיר בהעלמה אור המקדש ואור הגאולה, ודייקא משום כך יכולים אנו לקונן אל נכון על חורבן הבית וגלות השכינה. וכדברי הקדושת לוי שבשבת חזון מראים לכל אחד מישראל אור בית המקדש השלישי^ז, פשטות דבריו הוא בכדי לעורר תקוות הגאולה ולהרגיל אותנו בחיי גאולה. אמנם אפשר לבאר דבריו לפי אמרינו, כי אי אפשר להתאבל על ירושלים מבלי חזון של בית המקדש השלישי שלימות נקודת היחוד.

זהו פשר דברי הכתוב (זכריה ח יט): "צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמעדים טובים". מדברי הכתוב עולה שימי הצער והאבל דווקא המה יהפכו לימים טובים, ולכאורה הרי השמחה והמועד תלוי באיזה יום יבוא משיח צדקנו, ובמה שונים הם משאר ימות השנה. ולפי הנתבאר לעיל יבואר כמן חומר, שימים אלו טומנים בהם אור היחוד השלם^י, אלא שנהפך להבל מחולינו, ובמקום מחול הצדיקים המיועד לעתיד לבוא היה מחולות של הערב רב, ויום תשעה באב נהפך גם הוא ליום מיועד לפורעניות, ולכן לעתיד לבוא בביאת משיח צדקנו יחזרו ימים אלו לקדמותם הראשון, ויהפכו לימי ששון ושמחה.

הערות וצינונים

לנפשות ישראל הנשלחים לעולם הזה, מחמת שהם אוהבי השם יתברך ואוהבים לו וכל מגמתם אליו קודם שנשלחו לעולם הזה למלחמה מראין להם רב טוב הצפון.

י. בשבעה עשר בתמוז היה מיועד לגילוי התורה על ידי שני לוחות הברית ביד משה לאחר שהייתו בשמים ארבעים יום ולילה, אלא שנהפך לאבל מחולנו בחטא ע"ג.

ז. ראה דבריו במאמר איתא בפסיקתא (לרבי הלל מפאריטש): וזהו ענין שבת חזון לשון מחזה שמראין לכל אחד ואחד מישראל המקדש דלעתיד מרחוק כו' וד"ל. וכעין זה איתא בקדושת לוי (מגילת איכה): אמנם הענין מה שקורין שבת חזון על שם מה שאינו לשבחן של ישראל, יש לומר שחזון לשון מחזה, מה שמראין היעודים רב טוב הצפון אחר כבוש המלחמה הגדולה בעזרת השם

פרק ב

לאחר שבאנו להבנה זו נבוא לבאר צורת ואופן הבכיה והקינה ביום תשעה באב. הפתח והשער לפתיחת הלב והרגש נכון לקונן על חורבן בית מקדשנו ותפארתנו אינו יכול לבוא רק מדברי קינה ובכיה מקירות לבנו, מוחו וליבו של האדם קטנים הם בכדי להכיל גודל הכאב על חורבן הבית וגלות השכינה, גם התיאורים הנעלים שנתאר בדמיונו הפורה בציור מהות בית המקדש מקום השראת השכינה והקרבת קרבנות כמו כן עומק הידידות ששרר בין כנסת ישראל להקב"ה לא יוכל לנגוע באפס קצהו של אור העולם בית תפארתנו, יותר קל ללמד לעוור צבעים גוון של צבע, מאשר לתאר לבן אנוש אור השכינה ששרר בבית המקדש. רק רוח נבואי שמקורה דבר ה' הבלי גבול יכול לתת לנו בית יד לקונן על בית המקדש, ואכן גילה לנו הקב"ה את הצורה הנכונה והאופן לקונן על שריפת בית אלוקינו על ידי ירמיהו הנביא אשר נחה עליו רוח נבואי ופתח ואמר "איכה ישבה בדד"א.

איכה

התיבה הראשונה שעימה נפתח הנגי והקינה, '**איכה**', לשון שאלה: כיצד יתכן שכנסת ישראל והעיר הגדולה לאלוקים יושבים 'בדד', כיצד הגיעו בני ישראל למצב של הליכה בגלות בין העמים וכל הצרות נלוו עליהם, והפירוד מפריד בין הדבקים בחי' 'בדד'. לכאורה נשאלת השאלה מה פשר שאלת 'איכה', הרי בני ישראל חטאו ועברו על ג' עבירות החמורות שבתורה, ע"ז גילוי עריות שפיכות דמים, וכן על כל שאר מצוות התורה, ומובן ופשוט שראוי לבוא עליהם כל הצרות הכתובות בתורה, וכבר הזהירה תורה "אם בחוקתי תלכו" וגו' יבוא עליהם כל הברכות הכתובות בתורה וכן להיפך רח"ל, ואיזה תמיהה יש כאן.

הערות וצינונים

יא. גם צורת הקינות הוא על פי סדר א"ב, לכלול כ"ב צירופי אותיות לאין קץ ותכלית והמה יצטרפו לקונן בבכי בלתי גבולי על שריפת בית אלוקינו, כיון שגם הכאב הוא בלתי גבולי.

יב. צורת הקינות הוא על פי סדר א"ב, להורות לנו כי אם כל מה שנכתב בקינה זו אין בידה לבטאות עצמת כאב והצער על חורבן בית המקדש, ונסדר לפי סדר א"ב

גם יש לבאר מה פשר הבכי על חורבן בית המקדש וגלות ישראל, מה מועיל הצער והכאב והבכי, האם נוכל להחזיר שוב את הבית המקדש שנחרב והעיר השוממה על ידי בכיתנו, הלא הבית המקדש כבר נחרב ובני ישראל נמצאים בגלות. יש פתגם הנפוץ בין הבריות: אין בוכים על חלב שנשפך. ואם כן וכי לא היה עדיף יותר לקבוע יום תשעה באב כיום תפילה רבתי יחד שבטי ישראל לבקש ולהתחנן לפני הקב"ה שיחיש גאולתנו ופדות נפשנו, ומדוע הוקבע יום זה כנהי וקינה.

בכיה של יחוד

המענה על כך. מהות הקינה והבכי של תשעה באב הוא בכדי לעורר בנו התשוקה לגאולה, ועל ידי כך יתעורר הקב"ה לגאול את עמו ישראל מבור גלותם השרויים בה קרוב לאלפיים שנה. בני ישראל מעוררים בנפשם ביום זה נקודת עונג היחוד בינם לבין קונם, ומתוך כך עולה ומתמר שאלה עצומה ובלתי מוגבלת 'איכה', נכון בני ישראל עברו על התורה נכשלו בג' עברות החמורות של יהרג ועל יעבור, זלזלו בתורה הק', עם כל זה כיצד יתכן שהריחוק גבר על הקירוב, שהרי הרע הוא מוגבל והטוב הוא בלי גבול.

בכל ימות השנה ובפרט בחגי ישראל משננים אנו לעצמינו שקוב"ה וישראל חד הם, בפסח חוגגים אנו לידת עם ישראל נקודת האמונה קשר בלתי מוגבל קשר של "בני בכורי ישראל", ביום הכיפורים חיים אנו בתנועת נפש שכל יהודי יכול לשוב בתשובה גם מהעבירה החמורה ביותר, כי "יחידה ליחדך" אחוזה ודבוקה בך', ולא יתכן פירוד בין הרעיה והדוד, בשמיני עצרת שמחים אנו על גילוי היחוד כאן בעולם "אתה הראת לדעת" וגו', אם נכונים הם הדברים ו"ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר" (דברים לב יב), ב"ד בב"ד עם הקב"ה, אחודים אנו עימו מכל צד ופינה, אזי "איכה ישבה בדד", לאן נעלם נקודת 'אחותי' 'רעייתי' 'יונתי תמתי', וכי קשר של בן ואב ניתן להיפרם, אם כן "איכה יועם זהב".

ישבה בדד

כאשר בן חטא לאביו יתכן שהוא נענש בכל מיני עונשים, אבל אינו נזרק מהבית, כמו שהאב עצמו אינו עוזב את ביתו כן אינו מעזיב את בנו, גם כאשר יש בעיות בשלום בית אין הפתרון פירוד וניתוק, וגם אם לצורך הענין נפרדים הם לתקופה מסויימת בכדי לחדד לאשה מעלת הבעל, אבל לא לנצח תשכחנו, יושבים אנו כבר בגלות קרוב לאלפיים שנה, "איכה ישבה בדד", כיצד יתכן צורת הקשר בין כלה לדודה באופן של פירוד.

על בעל נעוריה

בחז"ל נאמר שכאשר יהודי יושב ולומד הקב"ה יושב ושונה כנגדו, אם בלימוד התורה הוא כך, על אחת כמה וכמה כאשר כנסת ישראל מקוננת על בעל נעוריה¹, הקב"ה יושב עימנו בצוותא חדא בעינים דומעות כביכול ומקונן הוא על אשת נעוריו, גם הוא כביכול מקונן וממרר בבכי ושואל 'איכה' (א פתחה) כמו ששאל לאדם הראשון לאחר חטאו, היכן מקומכם האמיתי ולהיכן נפלתם². איכה (א צרויה) מדוע התרחקתם ממני, כלום היה חסר לכם משהו בביתי שהלכתם לרעות בשדות זרים, הרי לקחתי אתכם לעם "אהבתי אתכם אמר ה'", ושמי הגדול עליכם קראתי, נתתי לכם את התורה, הכנסתי אותכם לבית מקדשי, השרתי עליכם נבואה ורוח הקודש, אהבתי עליכם בלתי גבולית, כאב לבן כדוד לרעיה, מדוע עוללתם לי כל זאת, מבכה כבעל כליל המעלות את אשת נעוריו שבגדה בו וזנתה מעימו.

הקב"ה שואל גם אם לפעמים הסתרתני פני מכם בכדי לזכך אתכם האם בשביל כך הלכתם לעבוד עבודה זרה, הלא בני אתם, מדוע גרמתם לי צער גדול כזה שהוצרכתי לגלות אתכם, ומלבד זאת מלווה אותי צער גדול יותר כבר יותר מאלפיים שנה 'אוי לבנים שגלו משולחן אביהם', מלבד צער הפירוד, מלווה אותי כביכול כאב מדוע אני מעולל כך לבני היקרים.

הערות וצינונים

הקב"ה, 'איכה'. וראה **זרע קודש** (פרשת דברים): הנה אמרו ז"ל (כ"ד יט, יח) שרמז השי"ת לאדם הראשון החורבן בית המקדש, שמתחילין באותיות איכה, וזהו שאמר לו השי"ת איכה, כמו שנאמר (בראשית ג ט) ויקרא ה' אלהים אל האדם ויאמר לו איכה, נמצא שפירוש תיבת איכה, הוא **מלשון איכה, שכביכול השי"ת שואל עלינו איה ואיפה אנו**, עד שהשי"ת ימצא אותנו, על דרך שנאמר (הושע ט, י) כענבים במדבר מצאתי ישראל, לכן לעתיד ימצא השי"ת אותנו כביכול וישמח עמנו, וזהו על ידי שאנו מבקשים אותו בגלות, ואנו שואלין "איה" מקום כבודו להעריצו, ולעתיד השי"ת ימצא אותנו, ואנו נמצא אותו ית"ש, ונאמר (ישעיה כה, ט) הנה אלהינו זה קינו לו וגו'.

יב. ראה אמרי פנחס (שער ד - שבת ומועדים אות שנה): איתא בתיקונים, נשמתין דמתתרכין בתר קוב"ה ושכינתיה, כי צריך להשיג בעין שכלו איך ובאיזה מדה הקב"ה מסתתר. דהיינו בר"ה שהקב"ה נקרא מלך והוא דין שהוא בסוד הקטנות, צריך להתענות קודם ר"ה ובעשי"ת, ולבכות, שהוא ג"כ בסוד הנ"ל, כי הקטן דרכו לבכות, ובתשעה באב שאז הוא בסוד נקודה, לכך צריך להתאבל, כי האדם ההולך אחר הקב"ה כו' ובמקום שהקב"ה ושכינתו שם.

יג. החטא הראשון עלי אדמות היה על ידי אדם הראשון ביום השישי למעשה בראשית, השאלה הראשונה שנשאל על ידי

בלל גדול הוא שיסורי נפש גדולים הם מיסורי הגוף, בעוד שיסורי גוף מוגבלים הם במידת מה, הרי שיסורי הנפש בלתי מוגבלים הם, מלבד הצער הפיזי בגלות השכינה ושריפת בית המקדש, שורה ביום זה צער נפשי הבלתי ניתנים לריפוי הן לחתן והן לכלה, עומק הכאב מי ולמי עולל כל זאת.

שכינתא בגלותא

נמחיש עומק הכאב, במשל מאב שהיה מסור בכל נפשו ומאודו לבנו יחידו וחביבו, ביום מן הימים הוצרך להכות קצת את בנו לצורך חינוכו, בחלוף כמה שנים נתבגר הבן ונתחבר לחברים רעים עד שיצא לתרבות רעה ר"ל, ירד מדחי אל דחי, ועם הזמן פיתח שנאה כבושה לאביו מולידו (על פי רוב הירידה מהדרך הישרה נובע מבעיות נפשיות, דרכו של עולם כאשר אדם כאוב יתכן שיפרוק זעמו דייקא על קרוביו ואכמ"ל), עד שהגיע לשפל המדרגה ולא פחות ולא יותר הלך למסור לשלטונות שאביו הכהו בצעירתו, כמובן שהושיבו את האב המסכן תחת מסגר ובריה לכמה שנים כמנהג השלטונות. האב מסתובב בין כותלי הכלא ומבכה מר גורלו, מלבד הכאב על היותו אסור בנחושתיים ואינו רואה אור השמש, עיקר כאבו הוא יסורי הנפש מי עולל לו כל זאת, לא איזה שונא מבחוץ, אלא בנו יחידו פרי טפוחיו, יסורי נפש אלו הם בלתי נשוא.

בן כביכול הקב"ה השורה בגלות מיום שנחרב בית המקדש מבכה כביכול מר גורלו, בנו חביבו בגד בו והטיל אותו תחת מסגר ובריה, מלבד הכאב של שכינתא בגלותא, עיקר הכאב מי הוא זה אשר גרם כל זאת לא פחות ולא יותר מבנו חביבו. איכה.

אם יש מכאוב כמכאובי

גם בני ישראל מבכים מרה מר גורלם קושיה מההדת בכל חלל העולם, 'איכה', גם זה נמשל לבן שסרח והרע דרכיו, ואביו מולידו הכניסו לבית סוהר, הבן מסתובב כארי בסוגר וזועק מנהמת ליבו: נכון שלא התנהגתי כדבעי, מכל מקום אני עצם מעצמיו של אבי וחלק בלתי נפרד ממנו, כיצד עלל לי כל זאת.

כנסת ישראל זועקים מקירות לבם "ראו אם יש מכאוב כמכאובי", ויש לתמוה וכי על שאר אומות וגויי הארץ לא עבר כוס תרעלה, הרי מהם יש הרבה הסובלים צער ומכאוב, ומה פשר הנהי שאין מכאוב הדומה לשל בני ישראל. המענה, שאר מכאובי העולם הם מכאוב גוף או מכאוב נפש, אבל הכאב של הקב"ה וכנסת ישראל הוא כאב נשמת, ה' אחד נקודת היחוד והאחדות הם מנת חלקם

של בני ישראל, עומק הכאב יכול להיות רק כאשר יש מקום יחוד ואיננו, אמנם שאר המכאובים אינם נובעים ממקום יחוד.

שפכי כמים לבך נבח פני ה'

נקודת הכאב מגיע דווקא ממקום החיבור והיחוד וכל כמה שמעמיקים בעצם הקשר השורה ביניהם כך עולה גודל התמיה על נקודת הפירוד. בליל זה יבכיון כנסת ישראל והקב"ה אינם יושבים במקום נפרד, כי אין כאן ריחוק ופירוד אלא יושבים זה מול זה "שפכי כמים לבך נוכח פני ה'" כפי שמקונן ירמיהו, ושניהם מתרפקים על גודל האהבה העמוקה השרוי ביניהם, אשר מחמת סיבות שונות אינו יכול לבוא לידי גילוי^{יד}.

אור הגנוז

וראה דבר פלא שבקינת "אני הגבר" אשר שם הוא תוקף קינת ירמיהו על גלות ישראל, דייקא שם מתגלה פסוקי רחמים הכי גדולים, ולא זו בלבד אלא דייקא בפסוקים המתחילים באות ח' ט', שורש תיבת חט"א.

"חסדי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמיו"

"חדשים לבקרים רבה אמונתך".

"חלקי אמרה נפשי על כן אוחיל לו".

ובן אות ט' נשלש בו תיבת 'טוב'.

"טוב ה' לקון לנפש תדרשנו"

"טוב ויחיל ודומם לתשועת ה'".

"טוב לגבר כי ישא על בנעוריו"

הערות וצייונים

אשת נעורים שתתרחק מבעלה, לפי ערך עומק הפלאת העונג שהיתה מקבלת ביחוד כן ירבה צערה בזכרה את בעלה, וא"כ בשעת הצער והבכיה דוקא נתעורר כח אותו העונג לפי מה שהוא ממש, ולא בעת שכחה או בעת שמחתה כו', וממילא מעורר בשעה זו גם אצל בעלה צער גדול כי רוח אייתי רוח כו'.

יד. ראה מאמרי אדמור הזקן (תקסט עמ' רעא): הנה בט' באב שהוא זמן חורבן בהמ"ק שנסתלק בחי' היחוד, אזי דוקא מתעורר בכנסת ישראל הבכיה, כי אז נזכרת על בחי' התענוג העליון שביחוד, והנה ידוע דהצער הוא היפך העונג ממש לפי ערך, כי לפי הפלאת העונג כן ירבה הצער מהעדרו, כמו

קינות - תיקון

איתא בלקוטי מוהר"ן (קמא תורה רמח) שקינות אותיות תיקון^ז, כמו כן הם אותיות תינוק, בישיבה על הארץ ובאמירת הקינות נבנה עוד נדבך לבית המקדש השלישי, לא בכדי נאמרו הקינות באותיות א"ב המורים לכאורה על סדר מסודר ודרך פיוט ומליצה, ולכאורה וכי זהו צורת נהי ובכיה. המענה, תפקיד הקינות לצרף מחדש את כ"ב אותיות התורה שבהם נברא העולם, ובאמירתם חוזרים העשרה מאמרות על מתקונתם ובכך נשלמת הבריאה בצורתה הטבעית, שלכך נבראה מתחילתה.

עיני עיני ירדה מים

גם אם ביארנו צורת הקינות בתשעה באב בדרך מוארת, יש לחדד שאין הכוונה להמעט ולו מעט מעצמת הכאב, אדרבה דייקא בידיעת עומק הצער אמורים אנו לישוב עם מוחין דקטנות ולבכות על אריכות הגלות, ובפרט שביום זה אנו מרכבה לאופן שהשכינה הק' נראית בצורה של גלות, בשונה משאר ימים טובים^ח. וכבר הזהיר אותנו הרה"ק רבי פנחס מקוריץ להזהר ביום זה עד קצה האחרון גם מחיוך הכי קל". אלא שמאידך יש להכנס לאור התענוג ומשם לקונן על חורבן הבית וגלות השכינה.

הערות וצינונים

- זו.** ראה לשונו: איתא בזהר הקדוש (רעיא מהימנא צו כד:): ש"תיקו" הנאמר בש"ס הוא בחינת מחסר תקון, דהינו שנחסר הנון של תיקון ונעשה תיקו. ודע שזאת הנון פשוטה כשנחסרת מהתיקון ונעשה בחינת תיקו כנ"ל, אזי היא נשפלת ונכפפת ונעשה מזה בחינת קינות שהוא אותיות תיקון, רק שהנון נכפפת
- זו.** ראה דבריו (שם אות שנו): בשם הרב, בתשעה באב לשחוק איין לאך טיען הוא סכנת נפשות (תרגום- שחוק אחד הוא סכנת נפשות).
- זו.** ראה דברי האמרי פנחס בהערות הקודמות.
- זו.** ראה דבריו (שם אות שנו): בשם הרב, בתשעה באב לשחוק איין לאך טיען הוא סכנת נפשות (תרגום- שחוק אחד הוא סכנת נפשות).

פרק ג

אין לתמיהת איכה פתרון בגדרי העולם, ירמיהו הנביא אינו מיישב בשאר הקינות תמיה זו, אדרבה הקושיה נשארה ומהדדת בחלל העולם, מגילת איכה מסתיימת בפסוק "אם מאוס מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד", ומבאר רש"י (איכה ה כב): **בשביל שחטאנו לא היה לך להרבות קצף עד מאד כאשר קצפת**. הקושיה היחידה הקיימת בעולם היא 'איכה', כי היחוד אמור לגבור על הריחוק.

חדש ימינו כקדם

המענה על קושיה זו. טמון בפסוק שמסיימים בו לסימן טוב "חדש ימינו כקדם", כאשר יתגלה המשיח במהרה בימינו, אזי יתגלה שכל נקודת הריחוק של הגלות שימש כהכנה לגילוי של נקודת היחוד השלם, ובעצם הריחוק שימש לתכלית יחוד נעלה יותר, עיקר הסיבה לחורבן הבית לא היה כעונש על חטאים בלבד, אלא החורבן והפירוד בכדי לחדש ימינו כקדם, קדמונו של עולם, לגילוי נעלה יותר. יראה כן שביום תשעה באב נולד משיח, הוי אומר שהחורבן והגלות שימשו כהכנה לבית המקדש השלישי. אכן היה כאן חורבן ושבירה אבל על מנת לתקן.

עומק הרחמים

מסופר על טרגדיה נוראה שפקדה איזהו שהיא משפחה בפולין שהיתה נמנית על חסידי הרה"ק בעל השפת אמת מגור, הרה"ק הגיע לנחמם באומרו: טרגדיה כזו רק הבעל רחמים הכי גדול יכול לעשות. כלומר שאינה יכולה לנבוע ממידת האכזריות כי יש לה גבול. ובהכרח שהוא ממידת הרחמים הכי גדולה של הקב"ה, אלא שאין לנו כרגע את הכלים לראותם, כמו כן הגלות שנראה כתימה הכי גדולה הוא מפני שהיא טומנת גילוי גדול כל כך שאין לנו כרגע את הכלים לקבל אותו, כי הוא מאורו הבלתי גבולי של הקב"ה.

נחמו נחמו עמי

זהו פשר הנחמה המתחלת להתנוצץ ביום תשעה באב לאחר חצות היום, בזמן מנחה אומרים בני ישראל נחם, כי ביום זה נולד משיח", ומתחיל להתנוצץ

הערות וצינונים

יח. ראה **שער הכוונות** (חג השבועות דרוש א): ענין פסוקים של נחמות וגם לקום ולשבת על ט' באב מה שנהגו ביום ט"ב במנחה לומר הספסלים למעלה ואדרבא נראה מן התלמוד

אור הגאולה, זהו פשר הנחמה בזמן זה, וכן בשבת שלאחריה שקוראים בהפטרה נחמו נחמו עמי. בשני נחמות הכתוב מדבר. א. נחמה על הצרות שפקדו את בני ישראל בחורבן הבתים וגזירת הגלות. ב. נחמה כזו שאינה רק על חשכת הגלות, אלא יתגלה גילוי נעלה כל כך שאינו בערך של הנבראים המוגבלים להשיגו עם כליהם המוגבלים, ועל זה נאמר "עין לא ראתה אלוקים זולתך יעשה למחכה לו" (ישעי' סג ג). התשובה לשאלת איכה כי כל מהות הריחוק היה בכדי להביא נקודת יחוד נעלה יותר בין כנסת ישראל לדודה^{יז}.

כבר נתבאר לעיל שיום תשעה באב טומן בו שני הפכיים, יום היחוד השלם ויום החורבן והכאב. היות ואין אנו הנבראים המוגבלים יכולים להכיל שני הפכיים בבת אחת, לכן יום זה נחלק לשניים. עד חצות היום בני ישראל מקוננים על חורבן בית אלוקינו וגלות השכינה, ומחצות היום מתחיל להתנוצץ נחמת ציון וירושלים, 'כי אתה ה' באש הצתה ובאש אתה עתיד לבנותה'.

הערות וצינונים

שסה) וע"כ ביום ט"ב מחמת שהיה בו נפילה גדולה מאוד נשאר שם בהעלם גדול כח הגאולה ונולד בו משיח. ולכן יושבין בט"ב על הארץ שהוא בבחי' נפילה ואח"כ הולכין על הקברות לומר הרי אנו חשובין כו' ומחמת תכלית השפלות גדול עד מאוד שהוא לאין ממש נשאר שם בהעלם גדול כח המחיה חיות חדש ומקבל כל איש ישראל חיות חדש תיכף בבחי' יפשוט וכו'.

בבלי כי לעת ערב הציתו אש בהיכל ביום ט"ב ונשרף בעת המנחה, וכפי זה היה ראוי להחמיר במנחה יותר מבשחר, אבל הענין יובן וכו' (א - ה, מבאר כאן תירוצו אחד). ונלע"ד ששמעתי ג"כ ממוז"ל טעם אחר והוא כי אז במנחת ט"ב נולד המשיח הנקרא מנחם כנז' במדרש איכה רבתי.

יז. ראה אמרי פנחס (שער ד - שבת ומועדים אות